

І.Ю. Головач, д.м.н., професор, клінічна лікарня «Феофанія» Державного управління справами, м. Київ

Метотрексат як базовий препарат у лікуванні ревматоїдного артриту: докази ефективності та оптимального дозування

Ревматоїдний артрит (РА) – найпоширеніше запальне ревматичне захворювання, характерною особливістю якого є прогресуючий перебіг з формуванням деформацій і тяжких функціональних порушень опорно-рухового апарату, ураження внутрішніх органів, що призводить до інвалідності і скорочення тривалості життя пацієнтів. За останні десятиріччя відбулися серйозні зміни у підходах до ведення хворих на РА, що дозволило істотно покращити результати лікування і поставити нову високу мету – досягнення клінічної ремісії.

У XXI ст. зазнала змін парадигма лікування РА, і запропоновано сучасну концепцію фармакотерапії РА, що отримала назву «лікування до досягнення мети» – Treat to Target (T2T) (рис. 1). Рання агресивна терапія, спрямована на контроль симптомів РА,

дозволяє досягти ремісії – основної мети лікування РА. Досягнення ремісії (чи низької активності) надзвичайно важливе з позиції попередження структурної деструкції суглобів, збереження фізичної активності і запобігання інвалідизації. Концепція T2T ґрунтується на таких принципах:

- метою лікування є досягнення повної (або принаймні часткової) ремісії;
- задля досягнення цієї мети терапія базисними протизапальними препаратами (БПЗП), насамперед метотрексатом (MTX), має розпочинатися якомога раніше, бажано впродовж перших 3 міс від початку лікування;
- терапія має бути максимально активною, зі швидкою ескалацією дози MTX до 20–25 мг/тиж і наступною зміною (за необхідності) схеми лікування через 3 міс до досягнення максимально можливого терапевтичного ефекту;
- у разі недостатньої ефективності стандартної терапії БПЗП показано призначення біологічної терапії.

Його протизапальні властивості продемонстровані в численних експериментальних дослідженнях і підтверджені в реальній клінічній практиці. У наш час MTX, зокрема при застосуванні його в низьких дозах, розглядається не як антипроліферативний (імуносупресивний) агент, а як представник нового класу нестероїдних протизапальних препаратів (НПЗП), протизапальний ефект якого пов'язаний не з блокадою синтезу простагландинів (як у класичних НПЗП), а із стимуляцією вивільнення адезинину у вогнищі запалення.

Проведені в останні роки дослідження PROMPT, IMPROVED, DREAM, CAMERA, CAMERA-II та інші змінили позиції MTX як базового і стартового препарату в лікуванні РА (табл. 1).

Принципово важливими і значущими є дані, що стосуються застосування MTX при недиференційованому і ранньому артриті. Результати дослідження PROMPT (PRObable rheumatoid arthritis: Methotrexate versus Placebo Treatment) свідчать, що лікування MTX сповільнює прогресування раннього («ймовірного») РА у вірогідний. У цьому рандомізованому дослідженні, до участі в якому залучили 110 пацієнтів із недиференційованим артритом, було вперше продемонстровано, що **раннє призначення MTX (стартова доза 15 мг/тиж із поступовим (кожні 3 міс) підвищенням дози до 30 мг/тиж) дозволяє знизити запальну активність, сповільнити прогресування деструкції суглобів і відтермінувати розвиток РА у пацієнтів із недиференційованим**

У дослідженні, що проводилося в рамках програми DREAM (Dutch Rheumatoid Arthritis Monitoring), вивчалася можливість реалізації сучасної стратегії T2T у клінічній практиці. У дослідженні взяли участь 534 пацієнти з дуже раннім і активним РА. Лікування розпочинали з дози MTX 15 мг/тиж зі швидкою ескалацією дози до 25 мг/тиж. За недостатньої ефективності MTX до схеми терапії послідовно додавали сульфасалазин, адалімумаб і інфліксимаб у комбінації з MTX. Через 6 міс у 47% хворих вдалося досягти ремісії за критеріями DAS28 <2,6; низька чи помірна активність спостерігалася у 19,4 і 29,1% пацієнтів відповідно, а через 12 міс лікування – у 51, 14,7 і 24,9% обстежених відповідно. За критеріями ремісії EULAR через 6 міс добрий ефект зареєстровано у 57,6% хворих, помірний – у 28,3%; через 12 міс – у 67,9 і 23,9% пацієнтів відповідно. Ремісія (за критеріями ACR/ EULAR 2010) настала у 32,0% хворих через 6 міс терапії і в 46,4% – через 12 міс. Середній час до досягнення ремісії на тлі лікування становив 25,3 тижня. Результати дослідження DREAM свідчать, що саме активне застосування MTX дозволило істотно підвищити ефективність терапії РА порівняно з контрольною групою пацієнтів, що отримували лікування згідно зі стандартами рутинної клінічної практики. Ці дані підтверджують високу ефективність MTX щодо розвитку ремісії при ранньому РА. При цьому необхідність у використанні препаратів біологічної дії виникла лише у 10% хворих. Отже, у повсякденній практиці **комбінована терапія з MTX виявилася більш ефективною порівняно з монотерапією антагоністами ФНП або комбінованою терапією іншими БПЗП, що свідчить про важливу роль MTX як препарату вибору для поєднання з біологічними агентами.** MTX, як і раніше, залишається основним препаратом для лікування РА, а його призначення у складі комбінованої терапії дозволяє знизити імуногенність у хворих на РА, які отримують біологічні агенти.

У дослідженні CAMERA-II (Computer Assisted Management in Early Rheumatoid Arthritis trial-II) продемонстровано ефект низьких доз ГК (10 мг преднізолону) в інтенсивній стратегії лікування MTX раннього РА. На тлі комбінованої терапії MTX і ГК порівняно із застосуванням монотерапії MTX істотніше знижувалася швидкість прогресування деструкції суглобів. Частота ремісії становила

високу ефективність MTX при ранньому РА. До участі в дослідженні залучили 243 пацієнтів з раннім РА і 152 хворих із недиференційованим артритом. Усі пацієнти отримували MTX у дозі 25 мг/тиж у поєднанні з ГК (стартова доза 60 мг/добу із швидким зниженням до 7,5 мг/тиж). Через 4 міс клінічної ремісії вдалося досягти у 61% хворих (критерії ACR/ EULAR 2010) із РА і у 58% пацієнтів із недиференційованим артритом. Слід зазначити, що частота досягнення ремісії була вищою в АЦП-позитивних хворих (66%), ніж у АЦП-негативних (51%). Єдине, що привертало увагу в цьому дослідженні, – висока частота розвитку побічних ефектів (56%). Автори вважають, що це було пов'язано з прийомом високої дози ГК.

Ще одне дослідження підтвердило високу ефективність MTX. Його дизайн нагадує дослідження DREAM. До випробування залучили 121 пацієнта з раннім РА; лікування проводили згідно з протоколом T2T. Стратегія включала застосування MTX у максимальній дозі 20 мг/тиж і комбіновану терапію MTX з адалімумабом або MTX з етанерцептом; за необхідності призначали низькі дози ГК. Через 12 міс 60,3% хворих досягли ремісії чи низької активності на тлі монотерапії MTX (24,8% за критеріями ACR/EULAR 2010) і 39,7% – при комбінованій терапії MTX та інгібіторами ФНП. Необхідно зауважити, що єдиним предиктором ремісії в цьому дослідженні був ранній початок лікування (не пізніше 3 міс від дебюту захворювання).

Таким чином, не викликає сумнівів висока ефективність MTX як стартового препарату лікування РА у досягненні ремісії та важливого й обов'язкового компонента комбінованої терапії з іншими БПЗП, ГК чи біологічними агентами. За даними систематичного огляду, що охоплював 97 рандомізованих клінічних досліджень і 14 159 пацієнтів, MTX більш дієво й ефективно контролює симптоми РА і прогресування деструкції суглобів, ніж інші БПЗП (ES=1,42; 95% довірчий інтервал 0,65–2,18). MTX також мала менша токсичність порівняно з іншими БПЗП, за винятком гідроксихлорохіну. Таким чином, оскільки згідно з рекомендаціями EULAR лікування РА слід розпочинати якомога раніше, як засіб стартової фармакотерапії РА рекомендовано саме MTX.

Однак досі широко дискутуються питання стартової дози MTX і темпів ескалації дози до максимальної.

На сьогодні вважається, що максимальна доза MTX для лікування хворих на РА не має перевищувати 30 мг/тиж, оскільки наявна тільки одна наукова робота, у якій показано відсутність наростання ефекту при подальшому збільшенні дози, і на це дослідження прийнято посилалися. Необхідно додати, що середня тривалість РА у пацієнтів, які взяли участь у дослідженні, становила 10 років.

Згідно з недавно опублікованими мультинаціональними рекомендаціями щодо раціонального використання MTX при РА в рамках ініціативи 3E (Evidence, Expertise, Exchange) пероральний MTX має бути стартовим препаратом у дозі 10–15 мг/тиж з наступною ескалацією дози 5 мг кожні 2–4 тижні до 20–30 мг/тиж залежно від клінічної реакції і переносимості; питання про парентеральне введення MTX слід розглядати у разі недостатньої клінічної відповіді або непереносимості пероральної форми. Якщо суворо дотримуватися цих рекомендацій, то доза MTX 20 мг/тиж буде досягнута через 2–3 міс, а максимальна доза (30 мг/тиж) – відповідно через 4–5 міс, тобто період, упродовж якого можливе досягнення мети лікування – ремісії чи низької активності захворювання. Однак згідно з рекомендаціями ACR/EULAR огляд пацієнта і зміни тактики терапії проводять кожні 3 міс. Задля підвищення дози кожні 2–4 тижні необхідно частіше оглядати

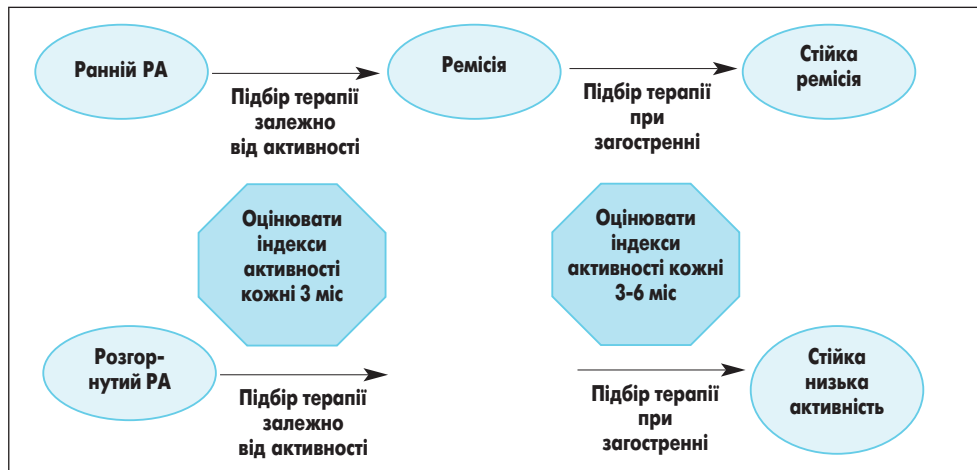

Рис. 1. Лікування РА до досягнення мети (стратегія T2T)

Результати численних рандомізованих клінічних досліджень, їх метааналіз, досвід застосування препарату в реальній клінічній практиці свідчать про високу ефективність і добру переносимість монотерапії MTX на ранній і розгорнутий стадії РА, а також у комбінації з іншими БПЗП і препаратами біологічної дії. Завдяки цим даним MTX отримав статус золотого стандарту і якірного препарату для лікування РА і проведення комбінованої терапії. **Раціональне використання MTX як стартового БПЗП чи компонента комбінованої терапії у разі недостатньої ефективності монотерапії MTX є ключовим положенням сучасної стратегії T2T ведення пацієнтів із РА.**

MTX належить до групи антиметаболітів, за структурою близький до фолієвої (птерилглютамінової) кислоти, від якої відрізняється заміною аміногрупи на карбоксильну групу в 4-му положенні птеридинової молекули і додаванням метилової групи в 10-му положенні 4-амінобензойної кислоти. Механізм дії MTX на сьогодні абсолютно розшифрований і добре відомий.

артритом при прогностично несприятливому АЦП-позитивному субтипі захворювання. Цікаво, що раннє призначення інших потужних протизапальних препаратів, таких як глюкокортикоїди (ГК), інфліксимаб, не попереджає прогресування недиференційованого артриту в ревматоїдний, а ефект абатаценту виявився подібним до дії MTX.

72 і 61%, але за умови використання комбінованої терапії MTX і ГК вона наставала швидше (через 5 міс), ніж у разі монотерапії MTX (через 11 міс).

Результати дослідження IMPROVED (Induction therapy with Methotrexate and Prednisolone in Rheumatoid Or Very Early arthritic Disease) також свідчать про надзвичайно

Таблиця 1. Основні дослідження щодо ефективності MTX		
Стадії РА	Дослідження	Результати
Недиференційований артрит	PROMPT	Сповільнює прогресування недиференційованого артриту в ревматоїдний (вторинна профілактика РА)
Ранній РА	CAMERA-I CAMERA-II DREAM IMPROVED РКД тощо	Індукує розвиток ремісії у 20–60% пацієнтів Посилює ефект біологічних препаратів Підтримує ремісію після відміни біологічних препаратів
Розгорнутий РА	РКД і їх метааналіз	Індукує розвиток ремісії у 15% пацієнтів Посилює ефект біологічних препаратів Підтримує ремісію після відміни біологічних препаратів
Примітка: РКД – рандомізовані клінічні дослідження.		

хворого й моніторувати ефективність препарату і появу можливих побічних ефектів. Водночас не виключено, що таблетована форма MTX не завжди встигає проявити свої терапевтичні властивості за 2-4 тижні лікування, для цього зазвичай потрібен більш тривалий період або перехід на ін'єкційну форму.

А. Balsa і співавт. (2010) на підставі даних систематичного літературного огляду й думки експертів рекомендують розпочинати терапію MTX з дози 20-25 мг/тиж або 7,5-10 мг/тиж, щотижня збільшувати дозу і доводити її до 20-25 мг/тиж, у разі недостатньої ефективності переводити пацієнта на підшкірне введення препарату. Спеціально проведене 12-місячне проспективне рандомізоване дослідження, присвячене оцінці небажаних реакцій на тлі застосування двох стартових доз MTX — 15 мг/тиж перорально з наступним збільшенням дози до необхідності (група А) і 25 мг/тиж з наступним зменшенням дози у разі досягнення мети (група В), — продемонструвало, що препарат був відмінений через розвиток побічних ефектів у 16% пацієнтів групи А і у 18% — групи В. Висока стартова доза MTX зумовлювала більшу частоту мінімальних небажаних реакцій, ніж низька: найчастіше виникали побічні ефекти з боку шлунково-кишкового тракту (відповідно 28 і 17%), спостерігалось підвищення рівня трансаміназ (відповідно 47 і 39%).

На думку експертів, швидке збільшення дози MTX (на 5 мг/міс) до 20-25 мг/тиж асоціюється з більш високою ефективністю і більшою частотою небажаних реакцій порівняно з більш повільним підвищенням дози MTX (на 5 мг/3 міс).

Необхідно також зазначити, що під час проведення рандомізованих клінічних досліджень використовували різні стартові дози MTX та різні підходи до калібровки доз.

- У дослідженні BeSt призначали стартову дозу MTX 15 мг/тиж, збільшуючи її до 25-30 мг/тиж; у разі комбінації з інфліксимабом одразу застосовували дозу 25-30 мг/тиж.

- У дослідженні G.S. Hazlewood і співавт. (2012) використовували найвищу стартову дозу ін'єкційної форми MTX (при монотерапії) — 25 мг/тиж.

- У дослідженні IMPROVED застосовували також високу стартову дозу MTX — 25 мг/тиж у поєднанні з ГК.

- У дослідженні ASPIRE було вказано, що загалом необхідно мінімум 6-8 тижнів для досягнення клінічного ефекту, тому відібраним для дослідження пацієнтам ще до включення у випробування призначали до трьох доз MTX. Препарат використовували перорально, починаючи із 7,5 мг/тиж із поступовим збільшенням дози (на 2,5 мг/тиж кожні 1-2 тижні) до 15 мг/тиж до 4-го тижня терапії і 20 мг/тиж до 8-го тижня лікування. Отже, стартова доза становила 7,5 мг/тиж, максимальна — 20 мг/тиж.

- У дослідженні SWEFOT хворі на РА тривало отримували монотерапію MTX зі стартовою дозою 20 мг/тиж. При цьому рекомендована доза 25 мг/тиж так і не була досягнута. Через 1 рік 59,6% пацієнтів досягли ремісії, через 2 роки — 71,8%.

Отже, необхідні подальші дослідження щодо вивчення можливості стандартизації дозування (призначення цільових доз) і застосування різних лікарських форм MTX для оптимізації результатів лікування у хворих на РА.

В останні роки з'явилася можливість підшкірного введення MTX у пацієнтів із РА. **Теоретичним обґрунтуванням цього є більш висока і стабільна біодоступність MTX, що вводиться підшкірно, порівняно з пероральною формою. Це має неабияке значення при використанні високих доз MTX і швидкій ескалації.** У дослідженні L.K. Stamp і співавт. (2011) було продемонстровано, що переведення хворих на РА з пероральної форми MTX на підшкірну супроводжується збільшенням нагромадження довгих ланцюгів глютамінованих форм MTX в еритроцитах, що корелює зі зниженням активності РА. При цьому саме утворення довгих ланцюгів глютамінованих форм MTX зумовлює більш виражене пригнічення біосинтезу пуринів, що розглядається як один з основних механізмів протизапальної дії MTX.

Слід ураховувати, що переведення з парентерального на пероральне лікування MTX у тій самій дозі викликає загострення РА в середньому через 6 тижнів. Медіана DAS28 за цей період збільшувалася з 1,8 до

4,9; зворотне переведення цих пацієнтів на парентеральне введення MTX викликало покращення, через 2 міс медіана DAS28 знижувалася до 3,4. За даними J. Wegzyn і співавт. (2004), **переведення хворих з парентерального на пероральний прийом MTX призводило до наростання клінічної активності РА (інтенсивність болю і припухлості суглобів, тривалість ранкової скрутості, збільшення потреби в НПЗП) у 49-71% пацієнтів, а також до розвитку побічних ефектів, таких як нудота (48%) і підвищення рівня трансаміназ (16%).**

Деякі хворі не відповідають навіть на високі дози MTX, призначені перорально, що може бути пов'язано з його недостатньою абсорбцією у травному тракті; у таких випадках біодоступність MTX можна збільшити, застосовуючи препарат підшкірно, при цьому наростає лікувальний ефект. Дані клінічних досліджень також свідчать про більш високу ефективність і меншу токсичність

парентеральної і особливо підшкірної форм MTX порівняно з пероральною.

Дієвість переведення з перорального прийому MTX на підшкірне введення переконливо продемонстровано в дослідженні CAMERA (Computer Assisted Management in Early Rheumatoid Arthritis trial). CAMERA — це дворічне рандомізоване відкрите проспективне дослідження, дизайн якого відповідав стратегії T2T, а саме призначення MTX (7,5 мг/тиж) перорально зі швидкою ескалацією дози (по 5 мг/тиж) до досягнення клінічної ремісії і максимальної дози (30 мг/тиж). Серед 151 пацієнта, включеного в дослідження, 57 потребували призначення підшкірного MTX (через недостатню ефективність пероральної форми чи розвиток побічних реакцій). Через 1 міс після переведення з перорального прийому препарату на підшкірне введення у пацієнтів зареєстровано зменшення індексу DAS28 (у середньому на 0,3; $p < 0,05$). У подальшому

DAS28 продовжував знижуватися на 0,5 упродовж наступних 4 міс терапії.

Цікавим і важливим є дослідження CATCH (Canadian early Arthritis CoHort), у якому порівнювалася ефективність підшкірного введення MTX (>20 мг/тиж) як стартового БПЗП, пероральної форми MTX та інших стандартних БПЗП. CATCH — це проспективне багатоцентрове спостережне дослідження, до участі в якому залучили 898 пацієнтів із раннім РА. Частота розвитку ремісії за DAS28 у хворих, які отримували підшкірний MTX, була вірогідно вищою, ніж у пацієнтів, що стартували з інших БПЗП (табл. 2).

Найбільш ґрунтовним і показовим є багатоцентрове дослідження J. Braun і співавт. (2008) за участю 384 пацієнтів з раннім активним РА, які раніше не отримували MTX. Згідно з дизайном дослідження хворих розділили на дві групи: першій групі було

Продовження на стор. 66.

МЕТОДЖЕКТ (МЕТОЈЕСТ)

Склад: 1 мл розчину містить метотрексату 50 мг (у вигляді метотрексату динатрію);

Показання.

- Активна форма ревматоїдного артриту у дорослих;
- поліартритна гостра форма ювенільного (ідіопатичного) артриту у випадку неадекватної реакції на нестероїдні протизапальні лікарські засоби;
- тяжка форма псоріазу, особливо у вигляді бляшок, у разі неефективності відповідної терапії, наприклад фотолікування, PUVA-терапії і застосування ретиноїдів, а також у разі тяжкої форми псоріазного артриту у дорослих.

Протипоказання.

Гіперчутливість до компонентів препарату. Печінкова недостатність; зловживання спиртними напоями; тяжка ниркова недостатність (кліренс креатиніну менше 20 мл/хв); захворювання крові в анамнезі, наприклад, гіпоплазія кісткового мозку, лейкопенія, тромбоцитопенія або виражена анемія; тяжкі гострі або хронічні інфекції, такі як туберкульоз і ВІЛ, або інші синдроми імунodefіциту; виразки у ротовій порожнині і виразкові хвороби шлунка або кишечника у активній формі. Супутня вакцинація живими вакцинами. Вагітність або період годування груддю. Дитячий вік до 3 років.

Спосіб застосування та дози.

Розчин Методжеку для ін'єкцій можна вводити внутрішньом'язово, внутрішньовенно або підшкірно (для дітей і підлітків застосовують тільки підшкірні або внутрішньом'язові ін'єкції).

Тривалість всього курсу лікування визначає лікар.

При зміні перорального на парентеральне введення може знадобитися зменшення дози внаслідок варіюючої біодоступності метотрексату після перорального застосування.

Дорослі хворі на ревматоїдний артрит.

Рекомендована початкова доза становить 7,5 мг метотрексату, який вводять підшкірно, внутрішньом'язово або внутрішньовенно 1 раз на тиждень. Залежно від конкретного перебігу захворювання і переносимості препарату початкову дозу можна поступово збільшувати на 2,5 мг щотижня.

Діти віком до 16 років з поліартритною формою ювенільного (ідіопатичного) артриту.

Рекомендована доза становить 10-15 мг/м² поверхні тіла/тиждень. У випадку недостатньої дії тижнева доза може бути збільшена до 20 мг/м² поверхні тіла/тиждень.

Діти віком до 16 років з поліартритною формою ювенільного (ідіопатичного) артриту повинні проходити лікування під наглядом лікаря-ревматолога, який має досвід роботи з дітьми та підлітками.

Хворі на псоріаз і псоріазний артрит.

Рекомендована початкова доза становить 7,5 мг метотрексату, що вводиться підшкірно, внутрішньом'язово або внутрішньовенно 1 раз на тиждень. Дозу слід підвищувати поступово, але не слід перевищувати максимальну тижневу дозу метотрексату 25 мг.

Побічні реакції.

Найбільш значущі побічні реакції являють собою пригнічення системи кровотворення і розлади з боку шлунково-кишкового тракту.

Умови зберігання.

Зберігати при температурі не вище 25 °С.

Зберігати попередньо заповнені шприци в оригінальній упаковці, в захищеному від світла місці. Зберігати в недоступному для дітей місці.

Упаковка.

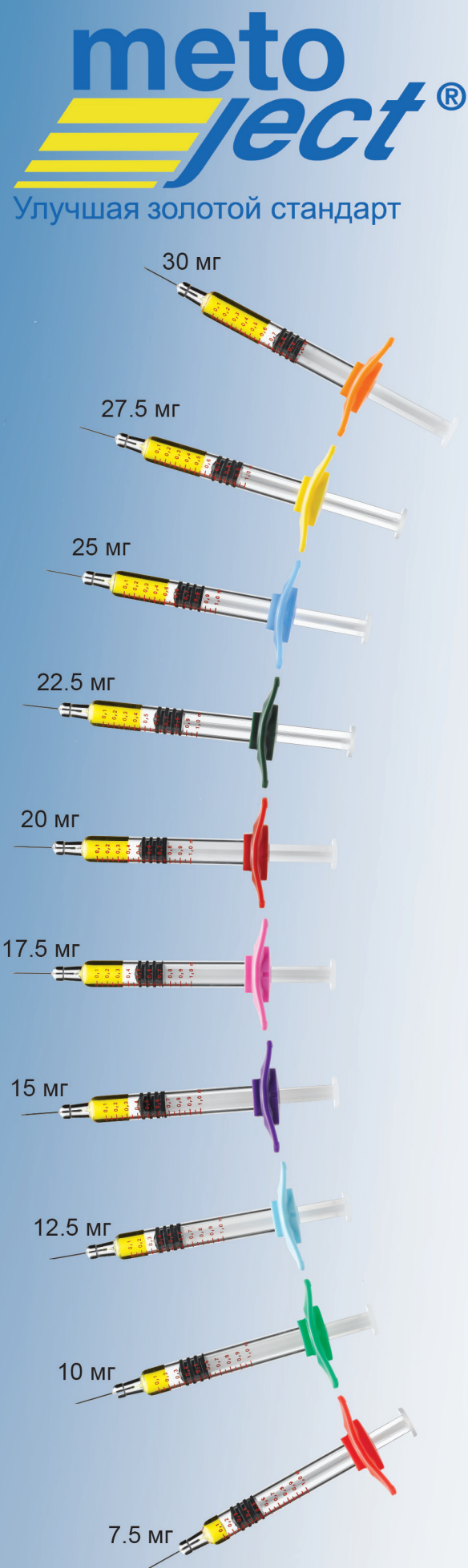
Попередньо заповнені шприци, що містять 0,15 мл (7,5 мг), 0,2 мл (10 мг), 0,3 мл (15 мг), 0,4 мл (20 мг) або 0,5 мл (25 мг) розчину, в упаковках по 1, 4, 6, 12 і 24 шприци із вбудованою голкою (або голкою, що вкладається) для підшкірних ін'єкцій і спиртними прокладками. На всі фасування нанесено позначки градації.

* Більш детальна інформація міститься в ІНСТРУКЦІЇ для медичного застосування препарату

Інформація предназначена для професійної діяльності медичних і фармацевтичних працівників

Медак Україна ТОВ

«Медак Украина» тел. +38 044 499 37 55 www.medac.ua

І.Ю. Головач, д.м.н., професор, клінічна лікарня «Феофанія»
Державного управління справами, м. Київ

Метотрексат як базовий препарат у лікуванні ревматоїдного артриту: докази ефективності та оптимального дозування

Продовження. Початок на стор. 64.

призначено МТХ перорально (15 мг/тиж), другій групі – МТХ підшкірно (15 мг/тиж). Через 16 тижнів пацієнтів, у яких використання перорального МТХ виявилось не-ефективним (відсутність ефекту за ACR20), переводили на підшкірний МТХ у тій самій дозі, а хворим, що не відповіли на 15 мг підшкірного МТХ, збільшували дозу препарату до 20 мг/тиж. Результати відповіді на лікування через 24 тижні спостереження представлено на рисунку 2.

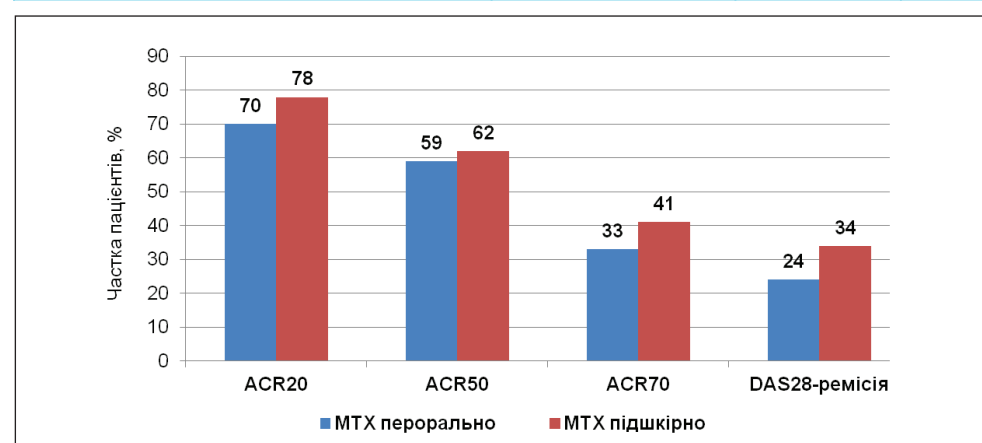
При цьому зміна способу застосування МТХ (перехід з перорального прийому на підшкірне введення) дозволила досягти більшого клінічного ефекту, ніж підвищення дози перорального МТХ.

Водночас МТХ розглядають як основний препарат під час проведення комбінованої терапії з біологічними агентами – інгібіторами ФНП α . За даними метааналізу рандомізованих клінічних випробувань, ефективність

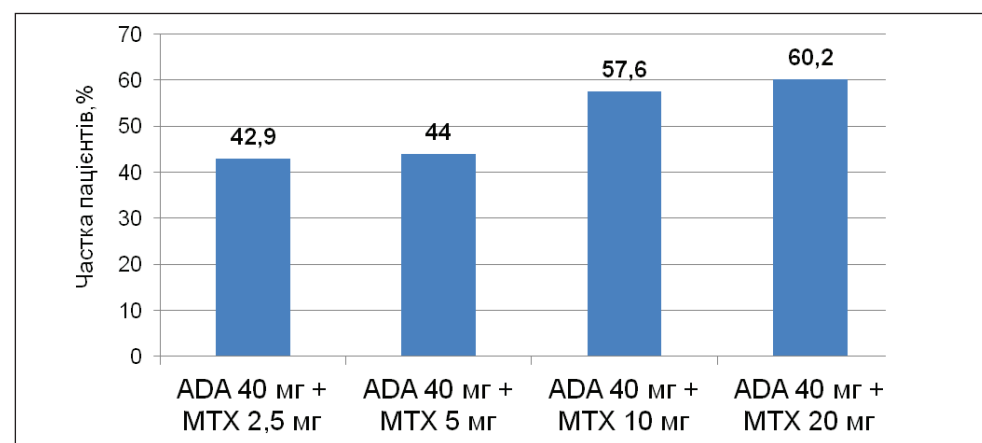
було рандомізовано на чотири групи терапії залежно від дози МТХ: адалімумаб 40 мг 1 раз на 2 тижні в поєднанні з МТХ внутрішньо в дозі 2,5; 5, 10 або 20 мг/тиж. Під час дослідження з'ясувалося, що у пацієнтів, які отримували терапію адалімумабом у комбінації з МТХ, зменшилася активність захворювання, а також покращився загальний стан. Первинною кінцевою точкою випробування було досягнення низької активності захворювання на 26-му тижні лікування за індексом DAS28. Зниження активності захворювання (DAS28 <3,2) зафіксовано у 43% пацієнтів (n=98), які отримували МТХ у дозі 2,5 мг; 44% пацієнтів (n=100), які отримували МТХ у дозі 5 мг; 57% хворих (n=99), які отримували МТХ у дозі 10 мг; 60% пацієнтів (n=98), які отримували МТХ у дозі 20 мг (p<0,005). Спостерігалось статистично вірогідне підвищення тренду (p<0,005) у пацієнтів, що досягли низької активності захворювання за DAS28 з підвищенням дози МТХ (від 2,5 до 20 мг) у комбінації з адалімумабом (рис. 3).

Таблиця 2. Частота розвитку (%) ремісії у пацієнтів, що отримували підшкірний МТХ, порівняно з терапією іншими БПЗП

Ефект	Підшкірна форма МТХ (n=126)	Інші БПЗП (n=467)	p
DA528 <2,6 (через 12 міс)	53	40	0,04
DA528 <2,6 (принаймні 1 раз упродовж 12 міс)	57	39	0,001

Рис. 2. Показники ефективності МТХ залежно від способу його введення

Рис. 3. Частка пацієнтів, що досягли через 26 тижнів DAS28 (СРБ) <3,2 (за результатами дослідження CONCERTO)

монотерапії MTX не відрізняється від такої монотерапії інгібіторами ФНП – адалімумабом, голімумабом, етанерцептом (інфліксимаб завжди використовували з MTX). Тільки в одному дослідженні (AMBITION) виявлено переваги монотерапії тоцилізумабом порівняно з монотерапією MTX. Точний механізм, наслідок якого MTX впливає на фармакокінетику біологічних агентів, остаточно не встановлено, однак існують дані, що MTX попереджає утворення нейтралізуючих антитіл проти біологічних агентів і впливає на кліренс останніх.

На EULAR-2013 у м. Мадрид (Іспанія) представлено результати рандомізованого подвійного сліпого дослідження CONCERTO, що свідчать про позитивний ефект комбінованої терапії MTX і адаліумабом у частини пацієнтів щодо досягнення низької активності захворювання. Результати були оприлюднені професором G.R. Burmester (Німеччина). 395 хворим, які раніше не отримували лікування MTX або адаліумабом, відкрито призначали адаліумаб по 40 мг/тиж у поєднанні з різними дозами MTX. Учасників

Презентуючи результати дослідження CONCERTO, професор G.R. Burmester зазначає: «Загалом біологічні анти-ФНП препарати потребують призначення MTX задля досягнення кращих клінічних і рентгенологічних результатів. CONCERTO демонструє, яка доза MTX впливає на клінічну відповідь при реалізації комбінованої терапії адалімумабом і MTX».

Отже, МТХ, як і раніше, посідає центральне місце в рекомендації щодо лікування РА не тільки в якості монотерапії, а й як препарат вибору для комбінованої терапії на всіх етапах лікування. МТХ є єдиним лікарським засобом, що може використовуватися для вторинної профілактики РА, сповільнюючи перехід недиференційованого артриту в ревматоїдний та індукуючи ремісію при ранньому РА. Застосування підсиленої форми МТХ (Методжект) дозволяє підвищити ефективність монотерапії МТХ і має стати обов'язковим компонентом інтенсивної стратегії лікування РА на всіх стадіях захворювання.

Список літератури знаходиться в редакції.

ПЕРЕДПЛАТА НА 2013 РІК!

Здоров'я України®
МЕДИЧНА ГАЗЕТА

Шановні читачі!

Передплатити наше видання Ви можете в будь-якому поштовому відділенні зв'язку «Укрпошти» за каталогом видань України 2013 р. у розділі «Охорона здоров'я України. Медицина», а також у редакції за тел. (044) 391-54-76.

«Медична газета «Здоров'я України».

Тематичний номер «Кардіологія, ревматологія, кардіохірургія»

Актуальні питання кардіології, ревматології та кардіохірургії

Передплатний індекс – 37639

Періодичність виходу – 6 разів на рік

Вартість передплати – 300,00 грн

Для редакційної передплати на видання необхідно:

- ◆ перерахувати на наш розрахунковий рахунок необхідну суму в будь-кому відділенні банку;
- ◆ надіслати копію квитанції, яка підтверджує факт оплати визначеної кількості примірників;
- ◆ вказати адресу доставки примірників.

Наші реквізити:

р/р 26000052613363 ФКВ «Приватбанк», розрахунковий центр, МФО 320649 ,
код ЄДРПОУ 38419785

Наша адреса: «Медична газета «Здоров'я України», 03151, м. Київ,
вул. Народного Ополчення, 1

Телефон відділу передплати (044) 391-54-76,
e-mail: podpiska@health-ua.com

Повідомлення	Дата здійснення операції _____														
	Сума: _____														
	Платник: _____														
	Місце проживання: _____														
	Отримувач: _____														
Квитанція	ТОВ „Тематичний проект „Здоров’я України 21 сторіччя” ФКВ „ПРИВАТБАНК”, розрахунковий центр														
	Розрахунковий рахунок: _____														
	МФО банку: _____														
	Призначення та період платежу: _____														
	Платник: _____														
Контролер: _____															
Касир: _____															
Дата здійснення операції _____															
Сума: _____															
Платник: _____															
Місце проживання: _____															
Отримувач: _____															
ТОВ „Тематичний проект „Здоров’я України 21 сторіччя” ФКВ „ПРИВАТБАНК”, розрахунковий центр															
Розрахунковий рахунок: _____															
МФО банку: _____															
Призначення та період платежу: _____															
Платник: _____															
Контролер: _____															
Касир: _____															